

การเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา
โครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล
Learning life skills and brain competence of educational personnel,
Dhamma practice project in the land of Buddha, Thailand, India and Nepal

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร

Ntapat Worapongpat

สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ (สทส)

และสมาคมส่งเสริมการศึกษาทางเลือก

Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EITS)

And Association for the Promotion of Alternative Education (PAEA)

พระครูอุดมโพธิวิเทศ (ณรงค์ อุตตมวโส เสนทรนารถ)

Phrakhrudombodhivides (Narong Uttamavangso Sendaranath)

กองงานกิจการพิเศษ วัดไทยพุทธคยาสาธารณรัฐอินเดีย

Special Affairs Division Thai Temple, Bodh Gaya, Republic of India

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง

Samrit Kangpheng

สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Buddhist Educational Administration Program,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

โอฬาร กาญจนากาศ

Olan Karnchanakas

วิทยาลัยทองสุข

Thongsook College

วรชัย วิภูอุปโคตร

Vorachai Viphoouparakhot

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Education, Bangkokthonburi university

E-mail: dr.thiwat@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 15 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 11 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 6 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ (ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล) 2) ประเมินสมรรถนะทางสมองและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน และ 3) สำรวจการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและคุณธรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม วัดทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมอง, แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 120 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง ข้อมูลเชิงปริมาณถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการถดถอยเชิงพหุ ข้อมูลเชิงคุณภาพถูกวิเคราะห์ด้วยการระบุธีมหลัก (thematic analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) การเรียนรู้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและการตระหนักรู้ในตนเอง 2) สมรรถนะทางสมองพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจนหลังเข้าร่วมโครงการ และ 3) การปฏิบัติธรรมส่งผลบวกต่อการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม และสมรรถนะทางสมองของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมในบริบทดินแดนพุทธภูมิเป็นกลไกหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, ทักษะชีวิต, สมรรถนะทางสมอง

ABSTRACT

This study aimed to 1) examine the learning achievement in life skills of educational personnel participating in a meditation retreat program in the Buddhist holy lands (Thailand, India, and Nepal); 2) evaluate cognitive competency and the application of Dhamma principles in daily life; and 3) explore changes in mental state and moral values among participants. A mixed methods approach was employed, using questionnaires to assess life skills and cognitive competency, in-depth interviews, and evaluation forms. The purposive sample consisted of 120 educational personnel. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation) and multiple regression analysis, while qualitative data were analyzed through thematic analysis. Findings indicated that 1) life skills were highly developed, particularly in adaptability and self-awareness; 2) cognitive competency improved significantly after the program; and 3) meditation practice positively influenced mental state, moral values, and cognitive competency, with statistically significant effects ($p < 0.05$). The study suggests that meditation retreats in the Buddhist holy lands can serve as an effective mechanism for enhancing life skills and cognitive competency among educational personnel.

Keywords: Learning Achievement, Life Skills, Cognitive Competency

1. บทนำ

การพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำงานและการจัดการกับความเครียดของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและสังคม จากงานวิจัยของ กุลนิตี เบ้าจรรยา, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, สุนทร สายคำ, และ อนุชาพัชร วรพงศ์พัชร (2566) พบว่า การปฏิบัติธรรมสามารถส่งผลเชิงบวกต่อทักษะชีวิต เช่น การควบคุมอารมณ์ การเพิ่มสมาธิ และการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเสริมสร้างสมรรถนะทางสมองที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Worapongpat, Purisuttamo, Phrakhrudombodhivides (Narong Uttamavangso Sendaranath), Arunyakanon, และ Dookarn (2024) ที่ระบุว่า การฝึกปฏิบัติธรรมช่วยพัฒนาความสามารถทางปัญญา การจดจำ และการคิดวิเคราะห์ในกลุ่มบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

แผนภาพที่ 1 แสดงผู้เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา โครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล
ที่มา : อนุชาพัชร วรพงศ์พัชร, 2568

แม้ว่าจะมีงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนคุณประโยชน์ของการปฏิบัติธรรม แต่ยังคงมีช่องว่างทางวิชาการ (research gap) ในการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของโครงการปฏิบัติธรรมต่อบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยเฉพาะในบริบทของดินแดนพุทธภูมิ ได้แก่ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาและการบูรณาการระหว่างจิตวิญญาณกับการพัฒนาสมรรถนะการทำงาน (วรพงศ์พัชร & พระครูอุดมโพธิวิเทศ, 2567; ธนากร แป๋ไธสง, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, พระฮอนด้า วาสทโท, & อนุชาพัชร วรพงศ์พัชร, 2566)

แผนภาพที่ 2 แสดงผู้เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา โครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล
ที่มา: อนุชาพัชร วรพงศ์พัชร, 2568

โครงการปฏิบัติธรรมที่ศึกษานี้มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาผ่านกิจกรรมการฝึกปฏิบัติธรรมเชิงปฏิบัติจริงและการสะท้อนตนเอง (Worapongpat, Dookarn, Boonmee, Thavisin, & Chanphong, 2025) ทั้งในประเทศไทย อินเดีย และเนปาล ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัว การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการจัดการอารมณ์ของบุคลากร วัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมประเมินสมรรถนะทางสมองและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน (Dongsing, Saikham, Phra Khru Palad Boonchuay Chotiwangso, & Worapongpat, 2023) สำนวจการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและคุณธรรมของผู้เข้าร่วมโครงการ กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ งานวิจัยนี้ใช้ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) (Worapongpat & Runghana, 2024).เพื่ออธิบายกระบวนการเรียนรู้ทักษะชีวิตผ่านการปฏิบัติธรรม และทฤษฎี การพัฒนาสมรรถนะทางสมอง (Cognitive Competence Development Theory) (Worapongpat, 2022a).ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเชิงสมรรถนะและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน คำถามวิจัย ที่ต้องการตอบคือ การเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมมีผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาอย่างไร การเข้าร่วมโครงการมีผลต่อสมรรถนะทางสมองและความสามารถในการจัดการอารมณ์ของบุคลากรหรือไม่ การปฏิบัติธรรมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านคุณธรรมและจิตใจของผู้เข้าร่วมอย่างไร การวิจัยนี้คาดหวังว่าจะช่วยสร้างแนวทางในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาผ่านโครงการปฏิบัติธรรมในอนาคต และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและการจัดการความเครียดของบุคลากรทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาหลังจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐ

3. การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษางานวิจัย เอกสาร และบทความที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ ได้แก่ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล (Worapongpat, 2022b) จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติธรรมมีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การควบคุมอารมณ์ การเพิ่มสมาธิ การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ และการเสริมสร้างสมรรถนะทางสมองที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การเรียนรู้ และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน (Worapongpat, 2023) นอกจากนี้ การฝึกปฏิบัติธรรมยังช่วยลดความเครียด เพิ่มความสามารถในการทำงานภายใต้ความกดดัน และเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ (Worapongpat & Kangpheng, 2025)

นอกจากนี้ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติและการฝึกจิตสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาได้อย่างมีนัยสำคัญ (Worapongpat, Chamapathet, Chuchai, Huabem, & Suttisaksri, 2023) แม้ว่าจะมีการศึกษาในหลายแง่มุม แต่ยังมีช่องว่างทางวิชาการ (research gap) ที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐยังมีจำกัด (Worapongpat & Akarang, 2023)

การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิและผลกระทบต่อสมรรถนะทางสมองยังมีจำกัดและไม่เพียงพอ (Worapongpat, 2025b) ขณะเดียวกัน การเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองยังขาดความชัดเจนและเป็นระบบ (Worapongpat, Purisuttamo, & Phrakhuudombodhivides, 2025)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) (Worapongpat, Purisuttamo, Sanya, & Kampheng, 2025) และทฤษฎีการพัฒนาสมรรถนะทางสมอง (Cognitive Competence Development Theory) (Worapongpat, 2025a) (Cognitive Competence Development Theory) เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ผลกระทบของการปฏิบัติธรรมต่อทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา การทบทวนวรรณกรรมนี้จึงสนับสนุนความสำคัญของงานวิจัย และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติธรรมในบริบทการศึกษาเชิงประสบการณ์อย่างเป็นระบบ

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

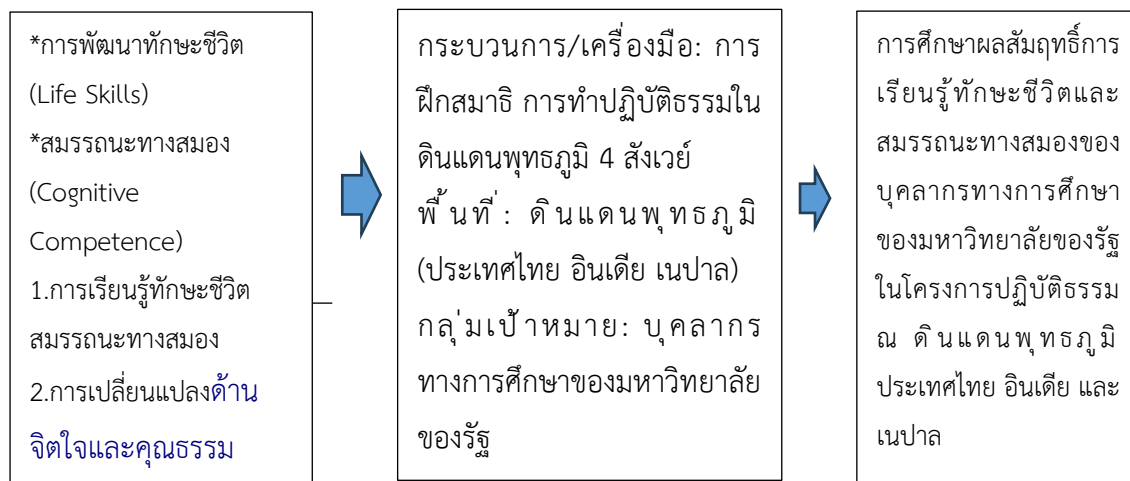
งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดตามแนวคิด/ทฤษฎีของ การพัฒนาทักษะชีวิต และ สมรรถนะทางสมอง ซึ่งได้นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาผ่านกระบวนการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ (อินเดีย-เนปาล-ไทย) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills) ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness): การเข้าใจตนเองและผลกระทบต่อผู้อื่น ทักษะการจัดการความเครียด (Stress Management): การรับมือความเครียดด้วยหลักธรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationships): การสื่อสารและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (Adaptability): ความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ (Nattatima Linprachaya & Kanchana Pothivichayanont, 2025)

คุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน (Ethics and Moral Living): การนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตจริง (Worapongpat, 2025a) ด้านสมรรถนะทางสมอง (Cognitive Competence) ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก การจดจ่อและความสนใจ (Focus and Attention): พัฒนาความสามารถในการมีสมาธิ การตัดสินใจ และแก้ปัญหา คติวิเคราะห์และตัดสินใจจากภาวะจิตสงบ ความจำและการจัดการข้อมูล (Memory and Information Management): ความจำระยะสั้น-ยาว และการจัดการข้อมูล ความฉลาดทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์และปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การพัฒนาแนวคิดใหม่และมุมมองเชิงสร้างสรรค์ พระมหาทวี สิริวฑฒโน (พรมวง), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ทวี สระน้ำคำ, & ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร. (2566).

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 3 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัย ผสมวิธี (Mixed Methods) โดยใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

2. พื้นที่วิจัย

การวิจัยดำเนินการใน ดินแดนพุทธภูมิ ได้แก่

ประเทศไทย: วัดสุวรรณภูมิพุทธยันตี

ประเทศอินเดีย: วัดไทยพุทธคยา, เมืองพาราณสี, เมืองกุสินารา, เมืองราชคฤห์-นาลันทา

ประเทศเนปาล: เมืองลุมพินี

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร: บุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 54,490 คน (อ้างอิง: https://info.mhesi.go.th/homestat_stf.php)

กลุ่มตัวอย่าง: บุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม จำนวน 120 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการ

4. เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถาม (Questionnaire):

ออกแบบตามแนวคิดของ Life Skills Development Theory (WHO) และ Cognitive Competence Theory

ประเมินทักษะชีวิต การตัดสินใจ และการจัดการความเครียด

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Cronbach's Alpha) = 0.85

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview):

ออกแบบตามแนวคิดของ Behavioral Change Theory และ Organizational Development Theory

ศึกษาประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและพฤติกรรม

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Inter-rater Reliability) = 0.90

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion):

ออกแบบตามแนวคิดของ Experiential Learning Theory (Kolb)

สำรวจการปรับตัว การรับรู้ตนเอง และการปรับพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

5. การรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลา: 25 ธันวาคม 2567 – 3 มกราคม 2568

ข้อมูลเชิงปริมาณ: เก็บผ่านแบบสอบถาม

ข้อมูลเชิงคุณภาพ: เก็บผ่านสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ:

วิเคราะห์ด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson's r)

วิเคราะห์สมมติฐานด้วย การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis – Enter Method)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ:

วิเคราะห์เอกสารและข้อมูลสัมภาษณ์แบบ Documentary Research

สังเคราะห์และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Narrative) เพื่อทำความเข้าใจผลกระทบของการปฏิบัติธรรมต่อทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมอง

7. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item Objective Congruence: IOC)

ตรวจสอบ ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วย Cronbach's Alpha

6. ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาการเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ พบว่ามีระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ

ที่	การเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทาง การศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐที่เข้าร่วม โครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1	คุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน	3.98	0.51	มาก
2	ทักษะการจัดการความเครียด	3.95	0.96	มาก
3	ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.81	0.75	มาก
4	การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง	3.88	0.66	มาก
5	ความตระหนักรู้ในตนเอง	3.93	0.86	มาก
	รวม	3.91	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยรวม 3.91 (SD = 0.45) ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมมีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในทุกด้านที่ศึกษา

จากวัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาหลังจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ พบว่า การพัฒนาสมรรถนะทางสมองในทุกด้านที่ศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาหลังจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ

ที่	สมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาหลังจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1	การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม	3.93	0.78	มาก
2	การตัดสินใจและแก้ปัญหา	3.89	0.88	มาก
3	ความจำและการจัดการข้อมูล	3.75	0.63	มาก
4	ความฉลาดทางอารมณ์	3.82	0.62	มาก
5	ความสามารถในการจดจำ	3.91	0.71	มาก
รวม		3.86	0.73	มาก

จากตาราง 2 พบว่า สมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาหลังจากการเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมมีค่าเฉลี่ยรวม 3.86 (SD = 0.73) ซึ่งอยู่ในระดับ "มาก" แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการมีผลดีต่อการพัฒนาสมรรถนะทางสมองในทุกด้านที่ศึกษา

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย ในโครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล

การ	สมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย										
เรียนรู้	X5								Y5	โดยรวม	
ทักษะ	X_1	X_2	X_3	X_4		Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	(Y)	
ชีวิต											
X_1	1.00	0.29	0.26	0.31	0.38	.648**	.683**	.575**	.402**	.589**	.678**
X_2	0.39	1.00	0.33	0.28	0.35	.611**	.381**	.581**	.571**	.542**	.641**
X_3	0.36	0.33	1.00	0.30	0.30	.614**	.439**	.392**	.516**	.541**	.665**
X_4	0.31	0.28	0.30	1.00	0.55	.548**	.572**	.562**	.531**	.496**	.857**

	0.39	0.36	0.31	0.57	1.00	.604**	.516**	.496**	.521**	.587**	.651**
X5											
โดยรวม	0.529	0.516	0.496	0.546	0.546	.711**	.718**	.668**	.606**	.567**	.
(X)											0.613**

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า การเรียนรู้ทักษะชีวิต มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ สมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา ในทุกตัวแปรย่อยและผลรวม โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ดังนี้:

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรย่อย:

ตัวแปร X1 (คุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน) มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ Y2 (การตัดสินใจและแก้ปัญหา) ด้วยค่า $r = .683$ ($p < .01$) และความสัมพันธ์รวม $r = .678$ ($p < .01$)

ตัวแปร X4 (การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง) มีความสัมพันธ์สูงสุดกับ ผลรวมของสมรรถนะทางสมอง (Y) ด้วยค่า $r = .857$ ($p < .01$)

ตัวแปร X5 (ความตระหนักรู้ในตนเอง) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ Y1 (การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม) ด้วยค่า $r = .604$ ($p < .01$)

ผลรวมของการเรียนรู้ทักษะชีวิต (X):

มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุดกับ ผลรวมของสมรรถนะทางสมอง (Y) ด้วยค่า $r = .743$ ($p < .01$) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญในภาพรวม

ภาพรวม: การเรียนรู้ทักษะชีวิตในโครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ มีความสัมพันธ์เชิงบวกที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) กับสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งสะท้อนถึงผลกระทบที่สำคัญจากโครงการปฏิบัติธรรมต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมอง

จากวัตถุประสงค์ที่ 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติธรรมกับการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่าการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและความตระหนักรู้ในตนเอง มีผลต่อสมรรถนะทางสมองอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ทักษะการจัดการความเครียดไม่มีผลเชิงนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Coefficients) ของความสัมพันธ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย ในโครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล

ตัวแปร	b	β	SE_b	t	P - value
(Constant)	1.317		0.181	8.250	.000
คุณธรรมและจริยธรรมในชีวิตประจำวัน	0.176	0.165	0.037	3.763**	.000

ตัวแปร	b	β	SE_b	t	P - value
ทักษะการจัดการ	0.081	0.153	0.044	1.581	.092
ความเครียด					
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	0.118	0.304	0.063	3.009**	.002
การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง	0.246	0.779	0.041	4.000**	.000
ความตระหนักรู้ในตนเอง	0.189	0.534	0.048	3.011**	.001
R = .685	$SE_{est} = .328$		F = 118.44		
$R^2 = .506$	a = 1.317				

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Coefficients) ระหว่างการเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาในโครงการปฏิบัติการ พบว่า การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ($\beta=0.779$ $\beta=0.779$) และความตระหนักรู้ในตนเอง ($\beta=0.534$ $\beta=0.534$) เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางสมองอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ทักษะการจัดการความเครียดไม่มีผลเชิงนัยสำคัญทางสถิติ

7. อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะชีวิต ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติการในดินแดนพุทธภูมิ อยู่ในระดับสูงทุกด้าน การเข้าร่วมโครงการมีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การตระหนักรู้ในตนเอง และความสามารถในการจัดการอารมณ์ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดฤทธิพร จารุณโณ (ทุม สุวรรณ), สมบูรณ์ บุญโท, & สวัสดิ์ โอนทัย. (2567). และ Worapongpat, N. (2024a). ซึ่งพบว่าการใช้หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ เช่น การมอบหมายงานตามจุดแข็งของบุคลากร การให้คำแนะนำที่เหมาะสม และการสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีทางอารมณ์ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะและความสามารถในการทำงานของบุคลากร อีกทั้งงานวิจัยยังยืนยันว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา

2. การพัฒนาสมรรถนะทางสมอง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับสูงทุกด้านหลังการเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสะท้อนว่าการปฏิบัติการส่งผลดีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณณฺธโร, พระบุญทรง, พิษทองกลาง, ญาตาวี มินทร์, & ประทีป. (ม.ป.ป.). และ Weiyi, W., Khamcharoen, N., & Worapongpat, N. (2024). ซึ่งระบุว่าการศึกษาจิตวิญญาณและกิจกรรมเชิงประสบการณ์สามารถเพิ่มศักยภาพ

ทางสมองและความสามารถในการปรับตัวของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยงานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการฝึกปฏิบัติธรรมช่วยเสริมทักษะความเป็นผู้นำที่ปรับตัวได้ในบริบทการศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะชีวิตกับสมรรถนะทางสมอง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การเรียนรู้ทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับสมรรถนะทางสมอง โดยเฉพาะด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและการตระหนักรู้ในตนเอง ซึ่งสะท้อนถึงผลเชิงบวกของโครงการต่อการพัฒนาบุคลากรอย่างใดก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่า ทักษะการจัดการความเครียด ไม่แสดงผลเชิงนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วรพงศ์พัชร, ณ., & นพรัตน์, น. (2567). และ สิทธิพร สมยิ่ง, & ฐาพัชร วรพงศ์พัชร. (2566). ที่ระบุว่า การพัฒนาความสามารถในการจัดการความซับซ้อนและการปรับตัวในสภาพแวดล้อมการศึกษาคือปัจจัยสำคัญมากกว่าในการเพิ่มสมรรถนะทางสมอง

ผลลัพธ์ของการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับสูง ซึ่งส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโต นวัตกรรม และความเป็นเลิศทางวิชาการ

8. บทสรุปและองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

โครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิสามารถส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีการฝึกสติและสมาธิเป็นแกนกลางที่ช่วยขับเคลื่อนทุกมิติของการพัฒนา ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย กล่าวคือจากการศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาของมหาวิทยาลัย ในโครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ ประเทศไทย อินเดีย และเนปาล เป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงผลภาพโมเดลที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมอง
ที่มา : ฐาพัชร วรพงศ์พัชร, 2568

จากแผนภาพที่ 4 แสดงให้เห็นว่าโครงการปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิสามารถส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมีการฝึกสติและสมาธิเป็นแกนกลางที่ช่วยขับเคลื่อนทุกมิติของการพัฒนา. การศึกษานี้ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าทางทฤษฎีและปฏิบัติด้านการพัฒนาทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะผ่านกิจกรรมปฏิบัติธรรมในดินแดนพุทธภูมิ ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้ การปฏิบัติธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาทักษะชีวิตเชิงองค์รวม, ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมอง, กิจกรรมเชิงจิตตภาวนาเป็นกลไกการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายใน, การพัฒนาแบบองค์รวมเพื่อสร้างบุคลากรคุณภาพในสถาบันการศึกษา

9. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลจากการวิจัยพบว่า บุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม ณ ดินแดนพุทธภูมิ มีระดับการเรียนรู้ทักษะชีวิตอยู่ในระดับสูงทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและการตระหนักรู้ในตนเอง ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาวิทยาลัย หรือสถาบันพัฒนาบุคลากร ควรจัดให้มี โครงการปฏิบัติธรรมเชิงบูรณาการ อย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิต การคิดเชิงบวก และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

1.2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2: ผลจากการวิจัยพบว่า สมรรถนะทางสมองของบุคลากรพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังการเข้าร่วมโครงการ และมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น ดังนั้น หน่วยงานด้านการศึกษาและหน่วยงานด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรบูรณาการ หลักพุทธธรรมเข้ากับหลักสูตรพัฒนาสมรรถนะสมอง (Brain-Based Learning) เพื่อเสริมสร้างสมาธิ การคิดอย่างมีเหตุผล และความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของบุคลากร

1.3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3: ผลจากการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมส่งผลบวกต่อการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม และสมรรถนะทางสมองของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษา ควรส่งเสริม กิจกรรมทางจิตใจและจริยธรรม ควบคู่กับการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ เช่น การจัดอบรม “Mindfulness Training” หรือ “โครงการคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร” เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างปัญญาและคุณธรรมในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบสำคัญว่า “การปฏิบัติธรรมในบริบทดินแดนพุทธภูมิช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตและสมรรถนะทางสมองของบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ” ซึ่งองค์ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ การพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานการศึกษา หน่วยงานราชการ และองค์กรภาคเอกชน ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพเชิงจิตใจและสมองควบคู่กัน สำหรับการศึกษาในอนาคต ควรให้ความสำคัญกับ การติดตามผลระยะยาวของผู้เข้าร่วมโครงการหลังกลับมาทำงานจริง เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม

เปรียบเทียบรูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมในแต่ละประเทศ (ไทย อินเดีย เนปาล) เพื่อศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การศึกษาปัจจัยเชิงจิตวิทยา เช่น สมาธิ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณ ที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะทางสมองของบุคลากร

บรรณานุกรม

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York, NY: Harper Collins Publishers Inc.

กุลนิตี เป้าจรรยา, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, สุนทร สายคำ, & ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม, 10 (1), 73–85.

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/262088>.

ธนากร แป้ไธสง, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, พระฮอนด้า วาตสโท, & ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2566). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม, 10(1), 87–98.

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/262238>.

นิลาวรรณ ดงสิงห์, สุนทร สายคำ, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, & ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2566). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทศุติยาปาณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม, 10(1), 57–71.

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/26209>.

ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2565a). ส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจท่องเที่ยวตลาดน้ำวัดตะเคียนนนทบุรี ในสถานการณ์โควิด-19. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน, 3(2), 33–53. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jhsmbuisc/article/view/257396>.

ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2565b). พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันเพชบุ๊กและไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และบริการของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษา ตลาดน้ำดอนหวายหลังสถานการณ์โควิด-19. วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ (VCMBS), 1(2), 41–53.

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/VCMBS/article/view/425>.

ฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร. (2566). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาวัดเขาช่องพราน ตำบลเตาปูน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. วารสารการจัดการโซ่คุณค่าและกลยุทธ์ธุรกิจ (VCMBS), 2(1), 66–79.

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/VCMBS/article/view/896>.

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์, นมล จำปาเทศ, สุวรรณ ชูชัย, คณิตฎา ฮวบเอม, & สิริตา สุทธิศักดิ์ศรี. (2566). การจัดการเรียนการสอนผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เรื่อง “พุทธศาสนสุภาษิต” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดท่าคอย (สกุณอุปถัมภ์). วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ (Journal of Human Society), 13(1), 84–99.

<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/humannstru62/article/view/263069>.

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์, พระมหาหมขวินทร์ ปุริสุตโตโม, & พระครูอุดมโพธิวิเทศ (ณรงค์ อุตตมวิโส เสนทรนารถ). (2568). องค์ประกอบและแนวทางการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพื่อการปฏิรูปมหาวิทยาลัย. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่ (MADPIADP), 3(1), 76–98.

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/article/view/1393>.

ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์, พระมหาหมขวินทร์ ปุริสุตโตโม, สัญญา เคนภูมิ, & สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2568). การบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ของอุตสาหกรรมรับผลิตอาหารเสริมสุขภาพครบวงจร: กรณีศึกษา บริษัท เอสซีจีแกรนด์ จำกัด. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง, 8(1), 1–22.

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bmrj/article/view/280579>.

ณัฐติมา ลิ่นปราชญา, & กาญจนา โพธิวิชยานนท์. (2568). แนวทางการบริหารทางการศึกษาผลสัมฤทธิ์โรงเรียนวิถีพุทธในกรุงเทพมหานคร. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8(1), 141–157.

พระมหาทวี สิริวฑฒโน (พรมงคล), พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ทวี สระน้ำคำ, & ณัฐพัชร์ วรพงศ์พัชร์. (2566). ภาวะผู้นำตามหลักทศุติยาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม, 10(1), 43–55.

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/262321>.

พระปลัดฤทธิพร จารุณโณ (ทุม สุวรรณ), สมบูรณ์ บุญโท, & สวัสดิ์ อโณทัย. (2024). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะพระธรรมวิทยากรในสังคมดิจิทัล. วารสารเซนต์จอห์น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 27(41), 297–311.

บุญญธโร, พระบุญทรง, พิชทองกลาง, ญาตาวิ มินทร์, & ประทีป. (ม.ป.ป.). การพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนจิตอาสาเพื่อดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธศาสนา. (วิทยานิพนธ์ดุขฎิบัณฑิต, สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

วรพงศ์พัชร์, ณ., & นพรัตน์, น. (2567). ทักษะการบริหารอุตสาหกรรมการก่อสร้างในศตวรรษที่ 21 ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารอุตสาหกรรมการก่อสร้าง นิคมอุตสาหกรรมเหมราช RIL จังหวัดระยอง. วารสารวิชาการจัดการการบริหารสาธารณะและเอกชน, 2(1), 1–18.

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JPPMS/article/view/755>.

- วรพงศ์พัชร, ณ., & พระครูอุดมโพธิวิเทศ (ณรงค์ อุตตมวิโส เสนทรนารถ). (2567). **ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารธุรกิจรับผลิตอาหารเสริมสุขภาพและความงามครบวงจร อำเภอเมือง สมุทรสาคร**. วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 5(2), 53–65.
<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/src/article/view/1368>.
- สิทธิพร สมยิ่ง, & ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร. (2566). **คุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนละม้ายตามอญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3**. วารสารวิจัยศิลปวิทยาการกลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 31(1), 36–53.
<https://li01.tci-thaijo.org/index.php/oasjournal/article/view/257923>.
- Weiyi, W., Khamcharoen, N., & Worapongpat, N. (2024). **Developing strategic guidelines to improve English language skills of vocational students in Linhai Taiyun Vocational School, China**. Journal of Public and Private Issues, 1(2), 84–93.
<https://so17.tci-thaijo.org/index.php/jppi/article/view/495>.
- Worapongpat, N. (2024a). **Strategic leadership based on the Four Iddhipāda principles of executives in the comprehensive health and beauty supplement manufacturing business, SCG GRAND Co., Ltd., Samut Sakhon**. Buddhism in Mekong Region Journal, 7(2), 142–164. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bmrj/article/view/280480>.
- Worapongpat, N. (2025a). **Integrating interdisciplinary workshop design to advance life skills and leadership among graduate students at private universities in Thailand**. Liberal Arts and Social Studies International Journal (LAASSIJ), 1(2), 55–71.
<https://so18.tci-thaijo.org/index.php/laassij/article/view/1133>.
- Worapongpat, N. (2025b). **Patterns of participation in the development of life skills, environment, society, and good governance among educational personnel in public universities through a meditation program in Buddhist sacred lands**. Journal of MCU Languages and Cultures, 5(1), 1–22.
<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/JMLC/article/view/4734>.
- Worapongpat, N., & Akarang, N. (2023). **Personnel management according to Sappurasithamma 7 principles in a provincial industrial factory in Chonburi**. Buddhism in Mekong Region Journal, 6(2), 1–18.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bmrj/article/view/266291>.
- Worapongpat, N., & Kangpheng, S. (2025). **Transformational leadership skills for executives in the digital age: China Polytechnic College**. Journal of Education and Learning Reviews, 2(5), 27–44. <https://doi.org/10.60027/jelr.2025.931>.

- Worapongpat, N., & Rungnapa, A. (2567). **การบริหารงานบุคคลตามหลักทฤษฎีปาปณิกสูตรของผู้บริหารในงานอุตสาหกรรมเย็บถุงลมนิรภัย เขตพื้นที่นิคมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี.** วารสารสหวิทยาการและการจัดการร่วมสมัย, 2(3), 1–17. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/JCIM/article/view/2856>.
- Worapongpat, N., Dookarn, S., Boonmee, K., Thavisin, N., & Chanphong, S. (2025). **The mindfulness in the use of artificial intelligence (AI) and its impact on learning for graduate students at private universities in Thailand.** Journal of Intellect Education, 4(1), 97–109. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/IEJ/article/view/278862>.
- Worapongpat, N., Purisuttamo, P., Phrakhrudombodhivides (Narong Uttamavangso Sendaranath), Arunyananon, P., & Dookarn, S. (2024). **Guidelines for the development of innovative Buddhist leadership in the context of sudden change at Bangkok Rajabhat University.** The Journal of International Buddhist Studies College (JIBSC), 10(3), 127–144. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ibsc/article/view/277807>.